List 29. **NOVICE** Tečaj XXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 19. julija 1865.

Gospodarske stvari.

O čbelarstvu marsikaj.

Iz Štajarskega. V.

O čbelarstvu se je že spisalo mnogo bukvic v mnogih jezikih. V slovenščini imamo dobre bukve g. Jonkove („krajnski čbelarčik“, spisal Juri Jonke) in gosp. Peter Dainkove; tudi Zalokarjevo „Umno kmetovanje“ in „Ponovilo potrebnih naukov za nedeljske šole“ razjasnuje nauk o čbelarstvu. Celó vsega nam vendar bukve ne morejo razodeti, zato so skušeni možje, goreči prijatli milih nam bčelic, z neutrudljivim opazovanjem od čbelic samih se veliko naučili, kako naj se ž njimi ravná, da so nam na dobiček. To so pa ti možje ali svojim dobrim prijatlom razodeli ali po novinah svetu naznanili. Al beseda sama, če tudi jasno rečena, se mnogokrat ne razume, kakor je treba; temu pripomorejo zbori in razstave, v kterih se stvar očividno razlaga in kaže.

Tako se je pri zboru čbelarskem v Cmureku na Štajarskem 29. vélikega travna prvo prašanje: „kako se satovje ponoví?“ očividno razložilo in razjasnilo. — Večidel imajo kmetje med Muro in Dravo kakor tudi na Hrvaškem slamnate panje (koše); v njih je satovje (pogače) čez 3—5 let staro večidel črnkasto s kožicami napolnjeno, ktere mlade čbelice zapuščajo, čbelice se v takih panjovih vedno le manjše izvalijo. Vsak tak panj se dá ponoviti, ako se spomladi ali ob času dobre paše postavi na drug slamnat prazen panj, kteri ima na vrhu zgorej 3—4 palce veliko luknjo. V hladni jeseni, kadar je paša dokončana, gredó čbele v spodnji panj, in zgornji panj s starim satovjem je poln najboljše strdi, ki se na veselje čbelarju vzeme od pomlajenega spodnjega panja brez škode za kako čbelico. Če vendar ostane še ktera čbela v tem panji, se z bobnanjem lahko prežene v novi panj. — Ako je čbelarju ljubo, more si tudi iz tacega naloženega panja nov roj napraviti ob času, kadar čbele rojijo, brez vse pazbe in strahú, da ne bi mu kteri roj pobegnil, in brez velikega truda. Kadar je spodnji, podloženi panj že oskrbljen z zalego, se vzame in na oddaljen kraj od poprejšnjega zgornjega odnese, na mesto njega pa se nov prazen panj postavi. — Tako dela mnogoletin prijatel čbelarstva g. Jožef Polić, kaplan v pokoji pri sv. Ropertu v slovenskih goricah, in je lansko, v obče slabo leto 3 cente strdí dobil. Tudi jez z lastno skušnjo potrdim, da se je tako pridobljen nov roj dobro obnesel. — To pa tudi veljá od naklad ali klobukov, kteri se na stari panj devajo in odjemavajo, da se strd ali nov roj dobí, kakor je v 14. in 15. listu štajarske družbe letošnjega leta g. Anton Semlić popisal. Taki slamnati koši (panji) pa naj so od zgorej ravni in naj imajo ondi luknjico, da se med spodnji in zgornji koš ali naklado lahko desčica dene, in tako delo ročno opravi.

Pri takih panjovih se tudi lahko pomaga, ako je kteri panj matico izgubil, in sicer tako: Panj brez matice se dene na drugega, kteri ima matico; na tem mestu tako dolgo ostane, da matica v zgornjem panji jajčika izleže, potem se zopet odvzeme in dobí svojo matico. Dobro je čbelice obojih košev pred pokaditi, kadar se brezmatični panj naklada na drugega.

V Dzierzonovih in Dzierzoniziranih panjovih, v kterih se dá satovje iz panja v panj prenašati, se satovje ponovi, ako se staro odvzame, da so čbele primorane novo dodelati, celó brez truda, ako se od 3.—5. leta (poprednitreba ponovljenja) prednji del panja z žrêlom z zadnjim premenja tako, da zadnji konec panja naprej z žrêlom pride, ker čbele panj od zadej napolnijo s strdjo, ktera se lahko odvzame, da potem novo satovje pripravijo. Pri tem se nobeni čbelici nič žalega ne storí. Tako se grozoviti moritvi čbelic dá konec storiti.

O drugem prašanji omenjenega zbora: „kako se dá čbelarstvo na višo stopnjo povzdigniti?“ se je to-le odgovorilo:

1) Potrebno je, da se kratek in lahko razumljiv nauk čbelarstvu s slamnatimi koši in o ponavljanju satovja in pregibljivem delu spiše in med ljudstvo razdelí.

2) Čbelarstvu potrebne stvarí, kakor dobri panjovi slamnati in leseni in razno orodje naj se, kakor darilo, šolski mladosti delí, in

3) naj se mnogovrstna sadna drevesa, pa tudi lepe akacije (bogov trn), dešen (Boksborn), krhlike (Faulbaum) po cestah, mejah itd., kolikor mogoče nasadijo, da se tako dobra paša čbelicam oskrbí.

Koliko kmetu koristijo marljive čbele, se vidi iz sledeče prigodbe od leta 1863. V Bergheim-u na Nemškem je že več časa neki žid (jud) po nekem kmetijskem posestvu željno hrepenel, al zastonj. Nekega dne sta v oštarii, ko je vince že kmetu v glavo stopilo, kup sklenila — se vé za celó malo ceno — 15 grošev srebra za vsako živo in neživo stvar. Veliko veselje je bilo! — Druzega dne se pogodba sodnii predloži s prošnjo, naj se hitro vse stvarí izročijo kupcu. Zgodilo se je tako. Vse se prestraši, ko vidijo, da tudi vsaki konj, vsaka krava, ovca itd. se prodaja po 15 grošev. H koncu pokaže kmet še tudi panjove s čbelami in terja za vsako stvar, vsako čbelico 15 grošev. Vse ostrmi! Da se zvé, koliko jih je na število v enem košu, se pomorí en panj; bilo je 36.000 čbel. Veliko žalovanje presune kupca, ko vidi, da izgubi 5000 tolarjev. Al pogodba je bila taka, plačati je moral — konje in krave po 15 grošev, čbelico vsako pa tudi po toliko. Prekanjenemu judu je dobro očí izbrisal pametni kristijan.

Pogreški v naših drevesnicah.

Prvi in poglavitni pogrešek naših drevesnic (vrtov, kjer se mlada drevesca izrejajo) je, da niso v dobri zemlji. Jaz nisem našel na Francozkem ne ene drevesnice v peščeni zemlji; vse so ali v ilovnati, dobri oravni zemlji, ali po preoranih ledinah, ali pa sicer na prav rodovitni zemlji. Le v dobri zemlji rastejo drevesa veselo in spešno. Kdor je mladike v francozkih drevesnicah vidil, vé, kako na mlada drevesa dela rodovitna zemlja. Pri nas že mnogo tacih dreves meseca malega srpana (julija) nima soka, postanejo nekako rumena, in vidi se jim, da hirajo; na Francoskem pa drevesa o poznem poletji še le prav rastó.

Drugi pogrešek naših drevesnic je ta, da se drevesca težko požlahnujejo, in sicer zato, ker v slabih tleh stojé, manjka žlahnih cepičev, in ljudje ne znajo prav cepiti. Ako ni divjak zdrav in spešno ne raste, se cepljenje ne prime rado, posebno če poleti s popkom cepiš. In kako si moremo zdravih in čvrstih divjakov zarediti, dokler v slabih tleh rastejo, in dokler drevorejci trdijo, da se mlada drevesa morajo v peščeni zemlji imeti, da se potem iz drevesnic presajena, drugej dobro sponašajo! Če je drevesce izprva zamorjen hiravec, kaj neki bode iz njega? V naših drevesnicah se nahajajo štemplji, ki so po mnozih skušnjah cepljeni pravi krivenci postali. In kaj, če iz tacih dreves tudi biti, ktera po 4 do 6 let stojé, pa kažejo, da se cepljenje ni prav prijelo! Tacih pokvek ne vidiš v francozkih drevesnicah; ondi se vse zemljišče naenkrat obsadí, in naenkrat tudi pocepi; kar spešno ne raste, se precepi, in če se tudi potem dobro ne obnaša, se iz drevesnice vrže. Pri nas misli marsikdo, da je vse opravljeno, ako si le obilo divjakov zaredí, a ne pomisli, koliko truda in koliko cepičev je treba, da se vsa drevesca pocepijo.

Tù se nahaja tretji pogrešek naših drevesnic, namreč da manjka potrebnih žlahnih cepičev. Gospodarji naših drevesnic nimajo na svojem vrtu raznih sort starejih dreves, od kterih bi cepiče jemali za izrejo le tacih dreves, ktera so znana, da so rodovitna in trpežna in kterih sad je sirov in posušen najbolj obrajtan. Vsa taka francozka drevesca so pritlikovci in na divjake cepljena, kajti tukaj se ne gleda na sadje, ampak le na to, da se od njih obilo cepičev dobí vsako leto.

V francozkih drevesnicah so drevesa vseh plemen po mnogovrstnih kampih tako razvrstena, kakor se ena lože, ena bolj počasi prodajajo. Drevésa visokega debla (hochstamm) stojé v 8 vrstah, tako, da se vsako leto osmi del drevesec izkopá, a ravno toliko zopet zasadí. Gledati se tedaj mora pri drevescih, kakošno je drevo v prvem, kakošno v drugem, tretjem letu itd.

Na Francozkem se vidi, na priliko, tù in tam en oral zemlje, kjer rastejo na kutne cepljene hruške eno leto stare; poleg njega je drugi oral dveletnih hrušek, ki so za prodaj namenjene; blizo je pa sopet drug oral zemlje s kutnami posajen, ktere se bojo drugo leto pocepile. Vsaka drevesnica z drevési visocega debla ima drevesca enake starosti, enake visokosti in enake debelosti.

Gospodarske skušnje.

* Da pozimi mlade kure rada jajca nesó. Kakor je res, da kokoši o mrazu ne nesó jajec, tako res je pa tudi, da o gorkoti rade nesó. Zato imajo kmetje radi kokoši pozimi pri sebi v hiši. Pa sama gorkota ni še dovolj, da kokoši nesti začnejo. K temu pripomore skor največ zobanje. Posebna skrivnost pri tem pa je ta: 1. Zobanje, za kar je ječmen najbolje, se jim mora vselej gorko, in če je moč, nekoliko opraženo zobati dajati. 2. Dobro opraženi ječmen se zná zavreti in kuram zobati dati, voda pa, v kteri je ječmen prevrel, naj se jim dá piti. 3. Poleti naberi mladih semenskih kopriv, posuši jih, pozimi pa jih skuhaj in osušene kokošim zobati dajaj. 4. Najbolj pa kokoši, kakor pravijo, potem nesó, ako se jim kruha na drobno zreže in jako spraži, potem pa nekoliko v vinu namoči in zobati dá.

* Vpljiv plemenne živine do mladih svojih. Naj si gospodarji, ki izrejajo živino, posebno dobro zapomnijo to-le: Po očetu se ravná hčí, po materi pa sin. Ta navskrižna dedšina je po skušnjah vtrjena in se posebno očitno vidi pri tistih materah, ktere po več kakor enega mladiča rodijo. To so že nekdaj Grki vedeli. Ko je enkrat mladeneč prašal starega možá: kaj misli, ali bo njegov konj pri olimpiškem jahanji dobil prvo premijo? mu je odgovoril stari mož: pozvedite, kakošna je bila kobilja — mati vašega konja. Mati, ki je spočéla mladega, prelije krí svojo v mladiča svojega možkega spôla, ta pa, ako se plemeni, kadar doraste, kri svojo v mladiča ženskega spôla, kterega je naredil. Zato sta si stara mati (babica) in vnukinja podobna v svojih lastnostih.

Gospodarska novica.

* Najstareji hrast na svetu — je menda na Francozkem. To drevo stojí na vélikem dvorišču nekega grada v okraji, ki se zove doljni Charante. V primerji meri deblo njegovo 30 čevljev. V votlini njegovi je soba z okroglo mizo, okoli ktere lahko sedí 12 oséb. Starost njegovo štejejo na 2000 let.

Slovenska dežela — most na Laško. Železnica belaško-ljubljanska. Reka.

Spisal avstrijsk kupčijsk svétnik.

Ne moremo si kaj, da ne bi še enkrat glasú povzdignili za stvar, toliko važno na več straní.

Res je hvalevredno, potegovati se „pro domo sua“ (za kočico svojo) in to je tudi večkrat prav lahko; al kam pridemo, ako vsak Avstrijanec le edino samo skrbí za svoje gnezdo! Nazadnje nam vsem skupaj vsahne studenec, ki bi nas lahko vse redil. Misel naša je, da ravno to, da nam manjka duhá edinstva, duhá združtva, je najbolj krivo, da je Avstrija v duševnem in materijalnem oziru zaostala za zapadnimi deželami (Francozkem, Angležkem itd.)

Le združtvo pomaga na noge blagim idejam, ktere dandanes zvonec nosijo po svetu.

Ako tù in tam gorí kaka vas, se suče in leta gospodar le okoli svoje hiše, da bi jo rešil požara; ni mu mar, da bi šel na drug konec gasit, kjer gorí sosedova hiša in po kteri žuga nevarnost vsi vasí. Taka se godí v Avstrii dandanes tudi kupčijstvu, obrtnijstvu in rokodelstvu, kterim žuga požar. Namesti da bi vsi združeni odvračali nevarnost, se razcepljeni vrtimo le okoli svojega lastnega gnezda.

Al naj bode konec teh besedí, stopimo pred to, kar je prav za prav namen teh vrstíc.

Kakor morska ožina leží med dvema velikima zemljama in jih razdvojuje, prav tako leží tudi slovenska zemlja med Germanijo (Nemčijo) in Italijo (Laško), ali da krajše rečemo: slovenska okrajina je most, čez kterega se iz Nemčije dohaja v Italijo, — zato pa je tudi za Avstrijo Slovenija neprecenljiv biser, o kteri naš Koseski, oziraje se v zgodovino vseh časov, po pravici poje: „Hrast se omaja in zid, zvestoba Slovenca ne gane.“ Po pravici tedaj je tudi vrli dr. Toman v državni zbornici 3. aprila državnemu ministru Schmer-

lingu zaklical, da Jugoslovani avstrijski in tedaj tudi Slovenci se ne smejo v en koš metati z Italijanisimi, kakor tudi Slovencev ogerskih takrat niso omamili vabilni glasovi, ko se je Magjar spuntal zoper Avstrijo. Slavenski narod je bil tù in tam samotílo (izolator) laške in magjarske prekucije. Zob nemilega časa je razglodal veličanske stavbe, mostove, jezí in trdnjave; most pa, kteri iz Nemčije pelje v Italijo — na videz malo Slovenijo — je previdnost božja ohranila v blagor Avstrii v vseh viharjih, da še zdaj kakor nekdaj trden stojí in se nad njim razbijajo valovi velikonemški in velikoitalski. Marsikaka slà je že hotla pohrustati Slovenca; al ni bilo mogoče: stvar Božja ne dá se pokončati. In kakor je bilo, tako tudi bode v prihodnje. Bog daj, da bi nikdar več ne bilo treba, da bi se slovenska zemlja morala zopet dvigniti kot medgorje med viharne valove; al če pride ura, stala bo zopet kot izolator pogubivnih naklepov vsaki dan.

Gledé v preteklost in v prihodnost poprašujemo se, ktera železnica se strinja bolj z blagrom Avstrije: ali ona iz Belaka čez Potablo v Videm, ali ona iz Belaka v Ljubljano?

Ne na zahodnje obrežje jadranskega morja, ampak na izhodnje naj se upró očí Avstrije, na Trst namreč in še posebno na Reko; tù so dežele zad, kjer more avstrijska kupčija veselo cvesti, — tù nam je pred očmí sueški kanal zavoljo kupčije v Indijo. Kaj more avstrijski vladi in državi na korist biti, da bi se bolj ozirala na luko (ladjostajo) beneško kakor reško in tržaško, in bi se raje vozilo čez deželo od danes do jutri, kakor čez stanovitna slovanska tla iz Belaka v Ljubljano? Friuljski poskus prekucije, res, da je bila le veša, ki je kmali izginila; al pameten mož vé, da je véš največ v močvirni zemlji, kjer so skriti prepadi in brezna — politično nevarnih strank.

Pa tudi brez vsega ozira na vojaške in politične razmere je železnica belaško-ljubljanska za avstrijsko kupčijo že zavoljo Reke od največe važnosti. Reka, in desetkrat ponavljam to, Reka mora biti prvo skladališče (Hauptstappelplatz) avstrijsko, ako Avstrija kadaj hoče veliko kupčijo imeti po svetu. Dunaj, Pešt, Praga, Brno, Gradec, Temešvar, Zemun, Sisek, na kratko rečeno: večina imenitnejših trgovskih mest avstrijskih ima najkrajšo pot na Reko. Ktera avstrijska mesta pa imajo Benetke za seboj?

Ako se dovrší belaško-ljubljanska železnica in železnica v Zemún itd., je potem tudi najkrajši pot iz Londona in Pariza v Carigrad. Al o vsem tem je bilo že mnogo govorjeno in pisano; ne bomo tedaj nosili vode v Savo. Naš namen je bil le, zdaj, ko se železnica belaško-ljubljanska zopet iz mrtvíla izbuja, še enkrat povdariti važnost jadranskega in črnega morja za avstrijsko kupčijo in pomembo primorja reškega.

Če tudi dobro poznamo pregovor, da „mu gosle stolčejo, kdor resnico gode“, se vendar ne bojimo pregovora tega, ker mislimo, da ne mečemo boba v steno, dokler je še čas, dramiti svet in vlado, da vidi, kaj je pravo in dobro!

Podučne stvari.

Nekoliko besedic o godbi.

Z živejšim narodnim življenjem se živejše gojí in izobrazuje tudi národno slovansko petje. Radostno opazuje vsak rodoljub, kako se množijo društva, v kterih se prepeva slovenski, in kako si prizadevajo pevci, da napredujejo. Gotovo je tedaj zanimivo in koristno, ako se izvé kaj več o slovanskem petji in v obče o slovanski muziki.

Ta misel me je spodbodla, da pojavim Slovencem, kako je godbeni odsek „umělecke besede“ v Pragi rešil vprašanje: „je li slovanski ton*) izključno trd (dur) ali mehek (moll)? Pritrdil je godbeni odsek temu, kar je razlagal o tem slavnoznani umetnik gosp. Zvonař, in se glasí na kratko tako:

Slovanski ton ni ne izključno trd, ne izključno mehek ton. Mehki ton dopolnuje trdega; trdi ton bi pa brez mehkega ne bil popolen.

Iz národnih napevov vseh narodov se more posneti, da se obá tona uzajemno spletata, bodi si v enem in istem napevu, ali v raznih napevih. V prvi priliki prehajajo napevi v trdem tonu v mehkega, ali pa napevi mehkega prehajajo v trdi ton; v drugi priliki izvija se ves napev ali v mehkem ali v trdem tonu. Da v nekterem napevu nadvladuje trdi ton, v nekterem mehki, je morebiti le zgolj naključba; sicer je stvar naravna, da tam, kjer sta dva skladatelja, po okolnostih nadvladuje za nekoliko časa zdaj ta zdaj uni.

Večidel imajo napevi kterega koli naroda enega samega skladatelja; po naravi njegovi je tedaj različen plod njegovih misli (duhá). Ako so misli njegove krotke, nježne, tožne, je pesem njegova najbrže v mehkem tonu; ako je pa duhá živahnega, veselega, brž ko ne da pesem poje v trdem tonu.

Pesem, ktero si izmisli narodu priljubljen pevec, lahko pride med narod. Po takem se lahko primeri, da o kakem času se rodí več napevov v trdem, o drugem pa več v mehkem tonu.

Vzrok temu so zopet ali zgolj naključba ali pa posebne razmere časov. Ako napravi kdo pesem v mehkem tonu in se ta pesem priljubi narodu, lahko je potem, da se navadijo ljudjé za nekoliko časa mehkega tona. Ako so časi žalostni, je tedaj mogoče, da pevec in po njem ljudstvo izrazuje čutila potrtih svojih prs v mehkem tonu.

Za to in uno najdemo prilik pri českem narodu (v muzikalnih zadevah staroslavnem).

Z vpeljavo rimskega korala, kterega so se bili poprijeli Čehi zeló zgodaj, navadili so se onega mičnega zibanja med trdim in mehkim tonom, kar je posebnost nekterih cerkvenih skladeb; tako so pa tudi v časih preganjanja tolažili potrtega svojega duhá večidel v mehkem tonu.

Gledé na naravo slovenskega duhá, ki rad premišljuje letaje v neznane višine, toda tudi rad vživa s polnimi požéri radost in slast življenja, pa nad ideali ne pozablja materijalnosti, — se ne more reči, da bi le edini, mehki ton njemu bil lasten.

Po vsem tem se more to-le rêči: Slovanski ton je namešan (zdaj trd, zdaj mehek); kajti le v taki zvezi obeh tonov se more slovanski duh popolnoma izrazovati. Da bi Slovan peval zmiraj le v trdem tonu, zato je preveč gibljivega značaja in preveč občutljiv za vnanje vtiske; brž mu seže do živega vse grenko, kar mu kalí veselje; ker je mehkega srca, si dá radost kmali kaliti, pa je tudi premalo filozof, da bi ga ne brigalo, kar mu je zoprno.

Da bi pa neprenehoma popeval le v mehkem tonu, a to tudi ne; kajti toliko trdne, možke narave je pa vendar, da ga ne potêre vsaka žal; tudi ima lahkomiselnosti toliko, da se zopet iz nadlog izviti upa, nadjaje se, da mu Bog pomore. Vse to mu ne pripušča, da bi dolgo pobešal glavo, — brž se mu duh zvedrí in — zapoje v veselem tonu.

*) Da kakega neskušenega in nevedenega slovenskega jezikotrebca (purista) ne prestraši beseda ton, češ, da je germanizem, mu rečemo v tolažbo, da ton v muzičnem pomenu rabijo vsa slovanska narečja, ker ni nemškega, ampak je grškega izvira od τονος (Spannung), od kterega si ga je tudi Nemec izposodil.

*

Čehom pa je Bog vrh tega dal še nekoliko humora, kteri jim pripušča, da ogledujejo homatije svetá skozi očála, pa jih tudi nekoliko varuje, da ne prepevajo zmiraj v mehkem tonu.

Potrebno se nam je zdelo, omeniti vse to, da se ne sodi pesem slovanska le „po enem tonu“, in da skladateljev slovanskih, tedaj tudi slovenskih pesem, ne zapeljuje kriva misel, da značaj slovanske muzike je edini mehki ton. —k.

Jugoslavensko slovstvo.

* *Matica dalmatinska.* — V odborovi seji Matice dalmatinske se je na predlog dr. Klaića sklenilo, da popustí izdajanje „Kačićevih ugodnih razgovorov“ in namesti tega bode izdala čitanko ali zbirko životopisov, podučnih člankov itd. za ljudstvo. Ob enem je bil izvoljen odbor, kteri sestavi program za to knjigo. Predsednik je naznanil, da je gosp. Štefan Ljubiša prestavil „Gorski vienac“ pokojnega črnogorskega vladika na hrvaški pravopis in mu dodal zgodovinski komentar in tolmačenje besed, ter ga ponudil Matici, da ga izdá svojim stroškom. Odbor je odločil, da storí to, ako bode mogel.

* *Polyglott - Parömiophraseologie oder Wörterbuch der deutschen, italienischen (friaulischen), slovenischen, französischen, lateinischen und griechischen paralell neben einander gestellten Sprichwörter und sprichwörtlichen Redensarten, sammt den bezüglichen alphabetischen Verzeichnissen zur schnellen Auffindung derselben. — Ein Band. Verfasst von Josef Vuk. Zum allgemeinen Gebrauche und zum schätzbarsten Geschenke für die studierende Jugend.* — V izgled, kako bode ta slovnik osnovan, podamo bravcem svojim za pokušnjo tole: *Slovenski:* Svoja hišica, svoja voljica; — svoj dom je boljši od zlatega korca; — (bolje eno oko svoje, kakor tuje oboje.) — *Talijanski:* Ad ogni uccello suo nido par bello; — casa propria val più, che non si crede. — *Francozki:* A chaque oiseau son nid est beau; — il n'ya rien tel que d'avoir un chez — soi. — *Angležki:* East, West, at home is best; — home is home, be it never so homely and abroad. — *Nemški:* Eigener Herd ist Goldes werth; — jedem Vogel gefällt sein Nest; — Ost, West, zu Haus ist best; — Heimat mein, was kann lieber sein? — *Friaulski:* No si sta miej in niò, che a chiasa so; — a ogni uciel il so nid i gi par biel. — *Latinski:* Domus amíca, domus optima; propria domus omnium optima; — nullus locus est domestica sede jucundior; — patriae fumus alieno igne est luculentior. — *Grški:* Ἰδία ἑστία πάντων ἄριστον.

Cena knjižici se bo odločila po številu naročnikov; čim več se jih nabere, tem cenejša bo. Naj se tedaj vsi, kterim utegnejo prislovice v mnozih jezicih dobro služiti, kmali oglasijo pri izdatelju g. Štefanu Vuku, duhovniku v Gorici.*) Šolski učeniki in vodji morejo mnogo pripomoči k obilnemu naročilu, ktero želimo marljivemu gosp. pisatelju.

Ozir po Jugoslavenskem.

Dragi radovedež!

Od Kolpe.

2.

Dobro znana je svetu krasna pa plodna dolina, od vode Savine, ki jo razdvojuje „savinska dolina“ imenovana. Po vsej pravici se savinsko polje „raj“ slovenskega Štajarja imenuje, da! ne samo slovenskega, temuč vsega Štajarja. Krije v sebi veliko lepih vasí, in tudi prijazni trg Žavski, čegar pošteni prebivavci se po vsem slovenskem svetu číslajo kot pravi narodni možaki. Rajsko lego ima tudi mesto Celje, tikoma Savine. Odkar železnica drdrà mimo Celja, se je mesto vse prerodilo in pomladilo. Ne bom pripovedoval o novih ulicah „na grabnu“, proti sv. Maksimilijanu in sv. Duhu, proti kolodvoru itd., kterih poslopja so tako lična, da se meriti morejo s poslopji velikih mest. Peljem te le prek kapucinskega mosta na desni breg Savine, ktera je bistra kakor je bister Slovenec. Pred nekterimi leti tù nisi nahajal druzega, kot gosto grmovje in pa mlake, kterih prebivavci so poleti v eno mer raglali in popotnika topili v melanholične misli. Al zdaj je vse drugače. Pridna slovenska roka je grmovje strebila, močirje posušila in nekdaj pust in otožen kraj spremenila v prekrasno livado, ktero lepšajo rodovitne njive, pisane senožeti, prijazni vrti in dva lepa drevoreda, eden za vozove, za pešce eden. Glej, dragi radovedež! kako se na svetu zdaj vse obrača. Po prijazni planjavi šetaje pa sem vendar milo zdihoval. O zalo celjsko mesto s svojo rajsko okolico, zakaj se ne zdramiš popolnoma, da bi tvoji prebivavci, od prvega do zadnjega, se zavedili, da so sinovi matere Slave, kteri so dolžni čast in ljubav presrčno, in da je protinaravno, da se nekteri izmed njih tako nespodobno uklanjajo nemškuti, kakor praočetje njih v starodavnih časih poganskim Rimljanom, česar priča so še napisi na tukajšnjih rimskih kamnih. — Iz teh mojih sanjarij izbudila me je čuvarica z mestnega zvonika, oznanovaje mi, da je čas odriniti proti beli Ljubljani po železnici. — Še nekaj Ti pa moram povedati za vodilo, ako se kdaj primeri, da potuješ skozi Celje. Ne zabi prav polne denarne listnice seboj vzeti! Gostivnice v Celji, saj kar sem jez skusil, niso hvale vredne. Poiskal sem si bil najslavnišo pivnico; al žalibože! okanil sem se bil. Čeravno postrežba nikakor ni izvrstna, je dragina blizo taka, kakoršna se pripoveduje o Mehiki. Sram me je povedati, koliko sem za posteljo z nesnažnimi prti in za neokusno in prazno kavo plačal. Primaruha! kadar potuješ v Celje, ne zabi svetlih križavcev domá; morda si s srebrom bolj srečen mimo mene s papirnatim denarjem. Morebiti da sta „Engelwirth“ ali „Ochsenwirth“ bolja — al teh nisem skusil; imeni ste me strašili. Pravili so mi sicer, da so celjske gostivnice večidel prazne, ker železnica tira popotnike brez postanka hitro naprej, in da to je krivo, da gostivnice tako pešajo. Verjamem; al da bi krčmarje morala za to zgubo odškodovati peščica popotnikov, ki tukaj ostaja, to ni pravo. O Celji se saj po moji skušnji pač lahko reče, da ne smeš „delati rajtenga brez birta.“ On ti jo še le zasolí! — Lukamatija je zapiskal in hajd proti beli Ljubljani. Kako je tukaj, Ti povem drugi pot.

T. M. Štantetov-Šentviški.

Národni običaji.

Žalovanje bčel.

Kdor po svetu gré, marsikaj izvé. Popotnik, ki je obhodil severne kraje na Francozkem in je prišel v Normandijo, popisuje sledečo dogodbo, na ktero je zadel medpotoma.

Nekega dné — pripoveduje popotnik — sem prišel v vas blizo mesta Condé-sur-Noireau. Dolgega hodá vès truden, koprnim po požirku hladne pijače, zato kar naravnost grem v prvo hišo, da prosim kozarec vode. Al stopivši na dvorišče blizo vrta, zagledam vso družino potopljeno v veliko žalost. Posebno čudno pa se mi je zdélo to, da je hišna dékla v črni obleki bčelne pa-

*) Častitega gosp. M. P. prosimo, da nas zapiše v vrsto naročnikov. Vred.

njove (korbe) s črnim prtom pokrivala, med tem pa nekaj žlabudrala, česar nisem razumel. Hišna gospodinja, žalosti posebno potrta, je s posebno pazljivostjo gledala na to, kar je dékla delala.

Da ne bi motil žalostne družine, zapustim dvorišče in grém v sosedovo hišo, kjer mi stara babica na prošnjo mojo prinese kozarec mleka, pa mi prijazno še ponudi sira, strdí in kruha. Ko se gostujem pri dobrovoljni ženici, jo vprašam, naj mi pové, kaj da pomenijo črno ogrnjeni panjovi v sosedovi hiši? Pové mi na to, da preteklo noč je umrl ondi hišni gospodar, in zato je bil zadnji čas, da so se spomnili bčél. Ker smrti gospodarjeve nisem v nikakoršno zvezo z bčelami spraviti mogel, prašam ženico dalje, kaj to pomeni. Zeló se je čudila, da tega ne vém, ter me vpraša: ali pri nas ne mrjó bčele, ako se v znamenje žalosti ne ogrnejo s črnim prtom, kadar kdo umrje v gospodarjevi hiši?

Pri nas nikjer ni te navade, ji odgovorim. Al žena noče verjeti, marveč v enomer svojo trdi, da bčele umrjó, ako se ne udeležijo hišne žalosti.

Če tudi je taka misel le vraža, vendar ni brez lepega poména in ima res nekaj ganljivega v sebi. Kmet normandski živí posebno od bčeloreje; ta toliko mu koristna živalica se mu pa zdí zeló občutljiva in bistroumna, ker tako umetno dela satovje in se tako umno vêde pod gospodinstvom matice svoje. Zato normandski kmet med svojo družino šteje bčelice, češ, da se one veselijo ali žalujejo, kadar se v hiši gospodarjevi pripetí kaj veselega ali žalostnega.

Dopisi.

V Pragi 8. julija. † *(Novo ministerstvo — založne — obrtnijske družbe — gledišče — Šafařikovi spisi.)* (Kon.) Ker že o društvih govorim, naj omenim še novih rokodelskih družeb. Z obrtnijsko svobodo nastala je konkurencija, pa tudi mnogo revščine pri obrtnikih, posebno pri rokodelcih. Vsakdo je hotel na svoje začeti, če tudi ni nič imel. Tak rokodelec ni mogel tekmati z bolj premožnimi, in kmali je ob nič prišel. Al človeški um najde ti pomoči. Ni še dve leti, kar je več krojačev praških stopilo skupaj v društvo. Vsaki je dal po 150 gold. in imeli so lepo glavnico, s ktero se je moglo že kaj začeti. Napravili so si skupno delavnico; razdelili so si delo; nakupili so si v fabrikah dobrega blaga; in ako jim je naročenega dela zmanjkalo, delali so sproti obleko, ki so jo v svoji štacuni prodajali. Kmali so vidili, kako koristna je ta naprava, in treba je bilo še druge štacune. Za malo časa posnemali so ta izgled drugi krojači, mizarji in mnogo inih rokodelcev; tako, da imamo zdaj vse polno zalog izdelkov takih društev. Ravno zdaj pa napravljajo tudi manjši tiskarji tako družbo in veliko skupno tiskarnico, ki bo na dve platí koristila, namreč tiskarjem samim, in narodni literaturi, ki bo dobila s tem dobrega založnika. — Zdaj pa še nekaj o českem gledišču. Ta mladi narodni zavod je ravno zdaj v veliki krizi. „Novice“ so že večkrat povedale o napredku češke opere in o slavnem tenoristu Vecku. Dasi je začasno češko gledišče mnogo manji nego nemško, neslo je vendar lanskega leta ravnatelju 15.000 gld. čistega dobička, nemško pa svojemu okoli 30.000 gold. zgube. Kar je novega v Parizu na svitlo prišlo, videli smo mnogo pred na češkem gledišču kakor na nemškem. Zdaj pa so se pripravljali, da spravijo na oder novo Majerbeer-ovo opero „Afrikanko“, ki jo je ravnatelj češkega gledišča za 6000 gld. kupil. Kar se spreta češki ravnatelj in gosp. Vecko. To priliko vpotrebi ravnatelj nemškega gledišča, ter ponudi slavnemu tenoristu večo plačo. Češki ravnatelj si je svest, da ne dobí precej enacega tenorista, in kakor dober trgovec naredí z nemškim ravnateljem sramotno pogodbo. Ponudi mu celo češko opero, on pa je mislil davati samo igrokaze, vendar v žep vtikati celih 10.000 gld. deželne podpore. Al to pot mu je spodletelo. Deželni odbor se je temu po posebnem prizadevanji dr. Riegerja uperl, ter vzel Liegertu ravnateljstvo češkega gledišča. Kakor slišimo, bo češka Thalia kmali dobila bolj vrednega oskrbnika. — Ravno je prišel na svitlo 29. in poslednji zvezek Šafařikovih sebranih spisov. Tudi „Geschichte der südslavischen Literatur“ je z drugim snopičem 3. zvezka končana. Dobijo se zdaj vsi spisi za vse Slovane prezgodaj umrlega spisatelja. Naj njegova dela, za vse Slovane enako važna, tudi pri Slovencih najdejo obilno čitateljev. Z Bogom!

Iz Gorice 9. julija. *(Zemljepisna začetnica. Želja do Matice. „Umni Gospodar.“)* Jesenkova „Zemljepisna začetnica za gimnazije in realke“ je zagledala te dni beli dan pri nas. Presojaj to knjigo, od ktere koli straní, priznal bodeš, da je s prav znanstveno natanjčnostjo spisana, in tudi v terminologičnem obziru, čeravno nam Cigaletov slovár mnogo dobrega na roko daje, se je težka naloga slavno dovršila in marsikaka naravna overa srečno premagala. Primerjaj ktero si bodi talijansko zemljepisno knjigo, ne bodeš lagal, ako rečeš, naj se skrije pred našo „začetnico“, kar le, na priliko, terminologijo zadevlje. Talijanske take knjige so večidel prestavljene z ono vsemu svetu znano talijansko lahkoto, ki ne pozná nobenega truda na svetu. Razun gosp. pisatelju gré pa za to lepo delo tudi gosp. prof. Šolarju velika hvala, da je knjigo likati pomagal z dostojno in primerno besedo. Nekteri tuji, posebno grški in latinski izrazi so potrebni klej, brez kterega bi se znanstveni ali kteri si bodi govor le prašil in razletaval kakor pleve in suho pezdirje. „Zemljepisna začetnica“ ni suh imenik zemljepisnih imen; ona je zanimiva knjiga, ki obsega na 104 straneh mnogo lepe in koristne tvarine ne samo za dijaka v šoli, temuč tudi za vsacega omikanega Slovenca, ki želí marsikaj že pozabljenega zopet prerahljati in mnogo novega čitati v čistem in gladko tekočem jeziku. Torej zopet trd kamenček v prači ponižnega Davida proti laškemu Goljatu, ki nas z raznoterim orožjem strahuje. S tacimi deli naj se usta protivnikov mašé, ki v eno mer blebetajo, da nimamo šolskih knjig, čeravno vemo, da protivnika in posebno Laha je težko z besedo prepričati, da ima Slovenec res še kaj solí v glavi. Taka gnjusna trma je podobna nekdanjim Hunom, o kterih pravijo, da so se celó po smrti kot duhovi borili z netelesnimi sovražniki po zraku. — Priporočamo tedaj „začetnico“ vsem našim učenostnikom, da jej pot odprejo, kodar je treba. — Naj se pri tej priliki obrnem tudi k slovenski Matici. Ali bi ne hotla naša književna mati tudi šolske knjige zakladati? Zraven bukev za prosto ljudstvo nam je pred vsem tudi šolskih knjig jako treba, in res ne iščejo naši zoperniki dlake v jajcu nikjer tako doslednje, kakor ravno pri šolskih knjigah: „Imate li šolskih bukev? kje so? imenujte nam jih!“ — to so navadna vprašanja. Matica bi pa zakladanje šolskih knjig tem lože prevzela, ker društvo sv. Mohora v Celovcu skrbí za ljudske knjige in jo je za to skrbeti tudi vprihodnje trdna volja. — H koncu še nekaj o „Umnem Gospodarji“ in o prijaznosti todišnjih Lahov do njega. „Umni Gospodar“ pod vrlim vredništvom g. A. Marušića si je pridobil ono spoštovanje, ktero zasluži. Al menda ravno zato je pozornost nekterih ljubeznjivih gospodov na-se obrnil. Ker se je pa jel od dne do dne bolj zavedati, postal jim je nazadnje hud trn v peti, in — fuimus Troes! — „Umni

Gospodar“ nima več mirú pred njimi. Vrednik njegov odbija srčno vse nevredne napade teh čudnih liberalcev, ki leté kakor sršeni na-nj, da bi ga opikali do konca. Tudi v poslednji seji družbinega odbora so se točonosni oblaki zbirali nad glavo njegovo, pa tudi tukaj se je vrednik držal „ben tetragono ai colpi“; al za prihodnje se jim bode težko ubranil pri vsej svoji možatosti, ker pod „laško kontrolo“ izdajani list slovenski mora nazadnje vendar opešati. Zakaj neki bi „U. G.“ svobodneje dihati ne smel? zakaj ga tako psujejo? Talijanski njegov vrstnik sme celó humoristiko gojiti (to trpé v čisto kmetijskem listu!), slovenski list pa ne bi smel rêči kaj druzega kakor o murvovem perji, krompirjevi gnjilini itd., kakor da bi kmet ničesa druzega vedeti ne potreboval. To dosti priča, kaj da hočejo „laški kontrolorji.“ Jaz na mestu vrednikovem bi še za časa „Um. Gosp.“ kmetijski družbi odtegnil, in na samostalne noge postavil, se vé, da s potrebnimi premembami. Res stokrat bolje je v roboto hoditi, kakor pa odvisnemu biti od nekterih milostljivih gospodov. Saj nima „U. G.“ toliko prejemnikov zato, ker ga družba na svitlo daje, ampak zato, ker se je našim Slovencem priljubil. Če mora pa zraven sebe še pomagati, da redí svojega laškega vrstnika, ne storí prav, ako si ne poišče lastnega stanovališča, in si tako toliko več opomore. Toliko, ljube „Novice!“ za zdaj, o priložnosti pa nekaj o naši čitavnici. Z Bogom!

Od kranjsko-primorske meje 12. julija. Treba, da nekoliko popravim dopis iz Brezovice na Primorskem v 22. in 27. listu „Novic“. Brezovčane je že od nekdaj veselilo lepo domače petje, tedaj so tudi ondi že od nekdaj dobri pevci bili. Ne more res po takem biti, da bi bili prebivavci brezovški do letošnje spomladi popevali le tuje pesmi in si s tujimi rečmí vedrili grenke ure. Že Dolinarjeve pesmi z napevi vred so jim bile od nekdaj dobro znane in so jih tudi vedno radi prepevali. Leta 1856 dobili so Brezovčanje marljivega učitelja gosp. Ivana Cetelj-na. Marljivo je delal leto in dan na šolskem polji za omiko vsestransko ovih prebivavcev; tudi domačega petja ni pozabil; vpeljal je ondi Riharjeve pesmi. Tako so dopadle ljudém, da je mlado in staro skupaj vrelo in se peti učilo; med njimi je bil g. baron Marenci eden najbolj vnetih pevcev, ki je tudi večkrat k učitelju dohajal se novih napevov učit. V cerkvi bi bilo vse rado na koru pri učitelju, da bi mu bilo peti pomagalo; prav skušali so se, kdo bo v tej zadevi druge prekosil. Marljivi g. Cetelj je ravno s tem tako močno srca ljudí na-se navezal, da so ga obče spoštovali, in žalosti vsi potrti bili, ko jih je čez leto in dan zapustil, v Dole pod Ljubljano prestavljen. Prečudno bi bilo, ako bi se bilo tako hitro pozgubilo, kar je marljivi Cetelj pri ondašnjih faranih tako temeljito osnoval, in da bi bilo zopet še le iz novega treba veselje za slovensko reč buditi in národnost in domovinsko zavest iz groba klicati. Celó tamošnji g. dekan so se pri očitnem izpraševanji čudili, kako da je bilo marljivemu učitelju v tako kratkem času mogoče, toliko lepega slovenskega petja med one prebivavce vpeljati. In Cetelj je še vedno nevtrudljiv delavec na šolskem polji in zvest svojemu poklicu. Tedaj čast, komur čast grè! Pa brez zamere.

Iz Senožeč 12. julija. M. — Ker je uima bila huda in je srenj žitne, cvetičine in travine korenine neusmiljeno trgal, tako, kakor trže gladni volk na planem ubogo ovco, se je že marsikteremu dozdevalo, da bo malo ozimine in sená. Ko je pa mesec april do konca in mesec maj večidel suh bil, je bilo žalibog! gotovo, da rž (zunaj predkvatrni teden sejane) bo vrnila le seme in še to pičlo; pšenica (ktere se pa tukaj zaradi pomanjkanja njiv celó malo seje), je sicer gostejša, pa ne kaj preveč obečljiva; sená ne bo še polovice od lani ne. Zmladletina kazala je precej lepo, da je le ne bi bila toča 28. maja oklestila; dobro hoteči dež in prikladna moča preteklega meseca jej je zopet nekoliko na noge pomagala. Zdaj pa šepetá tiho sicer, pa resno, vročina zemlji na uhó: ven, ven s teboj amonijak, vsi gnojni in vsi v zrak puhteči deli ali v rastlinje ali v zrak! — Létina, ktera nam tukaj malo prida obeča, kaže se slabeja še po vsem zgornjem in doljnem Krasu, Friaulu, tržaški okolici, sprednji Istri, v Čičih in Brkanih, izvzemši vinsko trto, ktera je lepo polna, in rž, ktera ni tako zeló pomrla. Z Bogom!

Novomesto 12. julija. *(Pravično plačilo grozovitega hudodelstva.)* Danes so obesli pri nas tri na enkrat. Dve ženski ste namreč na sv. Matija dan lanskega leta ubili kmeta Franceta Lokarja, ki ju je sam sin njegov Anton Lokar najel, da mu ubijete očeta! Ubili ste ga s 3 funte in 13 lotov težko sekiro v njegovem hramu v Novi Gori ponoči, ko je spal. Obe lajdri: Mica Grafutova, 37 let stara, iz Čužne vasí mokronoškega okraja domá, in pa Urša Staretova, 39 let stara, na Strmcu tudi mokronoškega okraja domá, ste stanovali v Antonovem mlinu, una mu je bila dekla in priležulja, ki je imela že 4 otroke, ta pa je bila gostinja. Sodnija novomeška popisuje umor tako: Že leto pred sta sklenila Mica in gospodar njeni Anton očeta ob življenje spraviti, deloma zavoljo nekih razporov, deloma, ker sta se bala, da bi morala zopet zapustiti malen, kterega je oče kupil Antonu. Urši je obljubil 100 gold., svoji dekli pa nograd in hram. Sklenjeno je bilo, 29. februarja 1864 zmenjeni naklep izpeljati. Ko so bili ta dan skupaj, jima je Anton pred odhodom še naročil, naj očeta s sekiro ubijete, aka bi ga ne utegnile z ruto ali z rokami zadušiti; naznamoval jima je, kje je spravljena sekira, in pripravil jima dva klinca, da bi ž njim po dovršenem umoru vrata zapahnili, zraven pa obljubil, da jima hoče mesa skuhati, kadar pridete nazaj. Ko pridete v hram očetov, je djala Mica, da ste prišli iskat sina njegovega Antona, kterega vès dan ni domú. Oče ju povabi, da bi zavolj slabega vremena prenočili pri njem in ju s krompirjem in vinom gostí. Ob 10. uri zvečer gredó počivat. Čez eno uro, ko je oče že trdno zaspal, vstanete obé. Urša poprime sekiro, ktero ji Mica podá in ž njo močno vdari spijočega očeta v zatilnik. Potem prime tudi Mica sekiro in ga vdari ž njo dvakrat po glavi. Ko se potem oče ni več ganil, umorjenemu žepe preiskavate in iz njih 62 kr. vzamete, putrih z dvema bokaloma napolnite in si prilastite še svinine v neki culi. Ko ste od znotraj vrata zapahnili, ste skozi okno šli iz hiše. Mica se pa še enkrat vrne in vzame 5 gold. srebrnine. Morivki ste obstali umor. Priče so še bolj razjasnile dogodbo. Dokazala je tudi povedba mnozih prič, da sta bila oče in sin že več let razprta deloma zastran užitka, izgovorjenega očetu pri izročitvi malna, deloma zastran nečiste zaveze z deklo Mico, in da sin vsled tega razpora očeta ni samo z besedami žalil, temveč da se ga je celó djansko lotil in mu večkrat pretil tako, da se je oče bal sam s sinom biti, da je zategadel razodel svoje skrbi o sinovem vedenju in da celó ni hotel od sina prinesenih jedí užiti, predno jih sin ni sam pokusil. 28. oktobra 1864 sta se pred sodnikom tako poravnala, da ima sin očetu o veliki noči 1864 ostali dolg živeža, to je, 67 gold. 78 kr. poplačati, in mu mesto izgovorjenih naravnih pridelkov, 31 gold. 30 kr. na leto našteti. Po pričah se je izvedelo, da je malopridni sin še po druzih potih skušal svojega očeta iz poti spraviti. Po omenjenih lajdrah mu je hudobni naklep obveljal. Sodnija novomeška je vse tri obsodila na vislice; to je potrdila tudi viša in najviša sodnija. Ko jim je bila sodba na smrt

oklicana, se niste Mica in Urša kar nič zavzele, hudobni sin pa je vprašal: „kaj tudi mene bojo obesli, saj jez nisem nič storil!“ Pa tudi izpovedati se ni hotel do zadnje ure. Na treh vozovih so jih danes zjutraj peljali na mesto krvave sodbe. Ljudstva radovednega se je zbralo nad 5000 glav. Hudodelke ste pogumno stopile h kolu; prvi je Urši rabelj življenje končal; druga je bila Mica, — obé pa je moral vès omamljen Lokar gledati, kako jima je rabeljnova roka vrat zavila, in potem je tudi on na vislicah prejel plačílo, da je dal očeta svojega umoriti. V 8 minutah je bilo vse končano. „Prav se jim je zgodilo!“ — je bila zadnja beseda vseh pričujočih.

Iz Ljubljane. V poslednji seji mestnega odbora je bilo sklenjeno, da se dvema inženirjema, ki sta najbolji načrt za železni most, ki se ima namesti revnega „šustarskega mosta“ čez Ljubljanico narediti, podelí po 200 gold. vsacemu. Gospod župan dr. Costa je pri tej priliki naznanil, da je Hofman, inženir iz Prage, obljubil poslati mestu načrt svoje iznajdbe, ki je vsa drugačna pa potrjena že v dveh mestih. Tedaj dobimo vse, le — denarja še ni, za zares potrebni most. — Gosp. Schwarzu, posestniku rakovniškega grada, je bilo okoli 40 orolav mestnega Golovca prodano po 36 gld. 40 kr. oral. — Novi otroški bolnišnici je bilo za 2 leti darovano po 300 gold.

— Zbornica kupčijsko-obrtnijska je v poslednji svoji seji sklenila med drugim tole: Proračún zborniških stroškov za leto 1866 naj pretrese odbor, za kterega je g. predsednik Samasa imenoval gospode V. C. Zupana, Jož. Pleiweisa, Dreota, Horaka in Šventnarja. — Gosp. Horak je grajal lenobo nekterih odbornikov, ki nikoli ali malokterikrat dohajajo v seje; g. Pleiweis nasvetuje, naj se vselej očitno v časnikih imenuje, kdor pride v sejo, da volivci véjo, kdo spolnuje svojo dolžnost, kdo ne. — Po predlogu g. Strželbovem je bilo sklenjeno, naj se ministerstvo naprosi, da se po vseh deželah vpelje enojna vaga in sicer colna, ki je zdaj navadna pri colnih uradnijah, na železnici itd. Če ta vaga blagó po cesarskem funtu, ki ima 32 lotov, uni pa ga vaga po colnem funtu, ki ima 28 lotov, ni zmešnjav ne konca ne kraja. — Gospod Horak vpraša: kako je to, da čedalje več judov kramari po naši deželi? Dva Poljaka sta jih že prevlekla letos 20; ako gré to tako naprej, bo v malo letih kupčija judovska na Kranjskem. Jud, razun sejma, nima pravice bivati na Kranjskem; to pravico si je leta 1515 dežela kupila od cesarja z dragim denarjem; nobena deželna postava ni še ovrgla te prepovedi; tedaj naj se naprosi c. k. deželna vlada, da ukaže c. k. policii, da — razun sejma — odpravi judovske barantače iz Ljubljane. Ko so še gospodje predsednik, Strželba, Pleiweis, Rudholzer in Krašovec podpirali Horakov predlog, je bil enoglasno sprejet. Res bi bila nadloga velika kupčijstvu, ako se jud vgnjezdi v našo deželo. Zato že teta „Triesterca“ zobé brusi nad Horakovem predlogu.

— V nedeljo dopoldne je odbor domoljubnih mož, ki čuti živo potrebo, da bi se po izgledu kakor za bolne kupčijske pomočnike tudi za druge manj premožne ljudí, delavce itd. napravila družba, ki bi v to družbo vpisane podpirala v bolezni ali onemoglosti, napravil prvo skupščino na strelišču, kjer se je okoli 50 mestjanov zbralo, da so se posvetovali o pravilih (štatutah), predno se predložé sl. vladi v potrjenje. Naprošen po ustanovnikih je dr. Bleiweis vodil obravnave zborove. Povabljeni so bili v to skupščino tudi mestni župan g. dr. Costa, g. F. Schmidt iz Šiške (ki si že davno želí take družbe v Ljubljani), gospoda Horak in Šventnar, mestna odbornika. Vzajemno z g. Laknarjem, g. Legatom in g. Komarjem so razodevali temeljite nasvete, kako naj bi se osnovala pravila. Dobro se je dovršila razprava. Drugi pot govorimo bolj na drobno o tej družbi, ki je prevažna našemu mestu.

— *(Šolske stvarí.)* Tri učilnice ljubljanske so zavoljo mnozih popravil šolskega poslopja dovršile 15. dne t. m. svoje leto. Gimnazijalci so v streliščini dvorani, realci pa v mestni prejeli navadna šolska darila; unim jih je delil Njih eksc. c. k. dež. glavar baron Schloissnigg, tem pa c. k. dež. poglavarstva svetovavec vitez Bozicijo. Tù kakor tam je en govor bil slovensk; škoda, da izurjenemu pisatelju slovenskemu, ki je lep govor zložil, ni dana ravno tako izurjena beseda in da se pri gimnazijalcih ni tako odlikoval govor slovenski (in na to bi moralo ravnateljstvo paziti, da potem ni krivih sodeb) kakor pri realcih, kjer je učenec 5. razreda Miroslav Reinberger se ravno tako izvrstno obnašal s slovenskim govorom o lepoti, sreči in dolžnosti cveteče mladine, kakor z nemškim govorom o koristi realnih predmetov učenec 4. razreda Pavel Mühleisen. V normalki ni več slovesne delitve daríl.

Po navadi ste gimnazija in realka izdali „Jahresbericht“, normalka pa svoj „Classification.“ Naj iz njih posnamemo važniše rečí.

Gimnazija je imela letos h koncu leta le 627 učencev, ko jih je iz začetka štela 738. Ker tolike razlike še ne pomnimo, kaj neki ji jej letos vzrok bilo? Po národnosti je bilo Slovencev 578, Nemcev 48, 4 Hrvatje in 3 Lahi. Učilo je 17 pravih učiteljev in 5 suplentov; koliko ur na teden je bilo odločeno vsacemu nauku, ni povedano; bere se pa, da je slovenščina imela 3 učitelje (gosp. Marna, Vavrů a in Melcerja). Med izrednimi nauki je g. A. Fleišman v botaniki imel največ učencev (96), najmanj pa g. Wretschko v kmetijstvu (7). Ustanove, ki so jim vživali učenci, znašajo 8170 gold. 83 kr. Lepa pripomoč! Vrh tega je pa še 53 učencev vživalo dobrote, ki jih jim delí Alojzijevišče. Učníne so plačali učenci 547 gold. 55 kr. — Važen se nam zdí oklic, po kterem morajo učenci iz Gorenskega prihodnje leto v kranjski gimnazii ostati. Sicer je ta ukaz zoper „freizügigkeit“, vendar ima dobri namen, da kranjska gimnazija dobí polne šole. Al ostro se ne bo môglo ravnati po njem, ker marsikak Gorenec morebiti v Ljubljani živí pri svoji žlahti zastonj ali more štipendijo dobiti, ktere kranjska gimnazija še nima. O štipendijah je treba, da sl. vlada resno prevdari to stvar, da se tudi kranjskim in novomeškim učencem naklonijo štipendije. Ko so ustanovljali nekdaj ustanovniki štipendije, bila je samo gimnazija ljubljanska; ustanovniki gotovo niso imeli toliko Ljubljane pred očmí kakor gimnazijo, ktera je zdaj v 3 mestih kranjskih. — V pisavi imen nahajamo v letošnjem letopisu precej velik napredek, zato se tudi nadjamo, da napačna neslednost, ktera tam pa tam še očí kolje, izgine popolnoma prihodnje leto. Tudi nekoliko krajinih slovenskih imen je našlo naravno pisavo; tako, na priliko, smo radostni brali „Sodrašica, Senožeče, Vodíce, Gorice“ in še nekaj druzih. Zakaj da pa vsi slovenski kraji niso našli te milosti, ne vemo, še manj pa, kako je to, da poleg „Sodrašica“ nahajamo „Soderschiz“, poleg „Senožeče“ „Senosetsch“ itd.? — Ko smo tako pregledali letopis gimnazijski, nam ostane še beseda o spisih, ktera sta mu dodana od prof. dr. Nejedli-a in prof. Melcerja. „Elementäre Ableitung der Budan-Horner'schen Auflösungsmethode höherer Zahlengleichungen“ se zove dr. Nejedlijev spis, kterega se ne lotimo, ker bi nam g. pisatelj lahko rekel: „ne sutor ultra crepidam.“ Al reči vendar moramo, da nam nikakor ni jasno, komú za berílo so v pohlevnem šolskem letopisu namenjene take visoke stvarí! To se že vse drugač razumljamo s gosp. Melcerjevim slovenskim spisom, ki ga

je spisal Matiju Čopu v spomin. Življenjepisna črtica je, ki jo je po lastnih besedah svojih hvaležni učenec položil na prezgodnji grob učitelju svojemu. In iz tega stališča presojamo tudi mi spis g. Melcerjev v jezikoslovnem oziru, mislé, da ga je že kot Čopov učenec spisal, pa ga še le zdaj po preteklih več letih izročil letošnjemu šolskemu letopisu, in da slovenskega tiskovanja nevajena tiskarnica mu je s tolikimi pogreški pokazila članek njegov. In tako je zgodovinsk ta spis na dvojno stran.

Realka naša, ktera je letos že imela 5 razredov, štela je konec leta 207 učencev, 35 več od lani. Lepo število! Učilo je 12 učiteljev; slovenščino sta učila gosp. Lésar v 3., 4. in 5. razredu, gosp. Peternel v 1. in 2. Po narodnosti našteva letopis Slovencev 126, Nemcev 83, 12 Lahov in 1 Hrvata. Mimo gimnazije je toliko število učencev nemškega rodú zavzetno; ni li tudi takih učencev vmes, kterih stariši, kakor smo lani imeli tak izgled, dajo svojega fanta zapisati nemškega rodú, čeravno je oče Hrvat, mati pa Kranjica? V nedeljski obrtnijski šoli se je podučevalo v prostem risanji 123, v zemljemerskem 54, v zemljepisji 18, v kemii 43, v fiziki 46, v računstvu 22 učencev; med njimi je bilo 21 rokodelskih pomočnikov. — V pisavi priimkov in krajinih imén nahajamo dosti več napak in nedoslednosti kakor v letopisu gimnazijskem. Da se na bolje obrne! — Kar se tiče letošnjemu letopisu dodanega članka, „Paul Puzel's idiographia sive rerum memorabilium monasterii Sitticensis descriptio“, ki ga je spisal začasni učitelj gosp. Juri Kozina, moramo kar naravnost reči, da taka tvarina, deloma še celó latinski pisana, nikakor ni primerna realkinemu sporočilu. Komú, kdor ni ravno specialist „in rebus memorabilibus monastericis“, je mar za imenik minihov zatičniških, kterega je 13 straní polnih! Ako se možaki, kteri imajo glavo za to, da bi se lotili povestnice naše domovine, ki je tako živo potrebujemo — in med te možake štejemo tudi marljivega gosp. Kozina — ukvarjajo s takimi suhoparnimi rečmí, da spisujejo vse patre in fratre kakega samostana, za Božjo voljo! kdaj pridemo do zgodovine? Ko bi bila Linhart in Vodnik tako ravnala, še le po sodnem dnevu bi bila môgla spisati to, kar sta nam pisala! Vemo sicer, da je veliko lože prepisovati in popisovati take starine, kakor s kritičnim peresom sestavljati dogodbe iz povestnice domače in tako gradivo nabirati za celo delo; al pomisli naj se, da klic po zgodovini deželni se v eno mer ponavlja, in da je dolžnost domoljubov, da opustijo jalova dela in se lotijo spisovanj, ktera imajo praktično vrednost za veliki namen. Po kakošnem „errorem loci“ pa je Pucel se celó zašel v šolski letopis realkini, nam še nobeden ni mogel razjasniti.

C. kr. normalka je v 4 razredih štela 755 učencev, v nedeljski šoli 204, tedaj vseh skupaj 959. Toliko število res kaže potrebo, da bi imeli v Ljubljani še več ljudskih šol, ker težava je učiteljem toliko delo. — Kar se tiče pisave imén v tej klasifikacii, je, gledé na to, kako se pišejo sporočila št. jakobške šole in večidel vseh ljudskih šol po deželi, letopisi gimnazije in realke in katalog naše škofije, s svojo skozi in skozi nemško pisavo zdaj res „unicum“, ki ga nima para. Ves svet že vé, da se slovenska imena nikakor ne dajo prav izgovarjati po nemški pisavi; ker jih pa vendar gosp. učitelji ljubljanske normalke tako pišejo, bi radi skrivnost vedili: kterih pravil naj se držimo, ako hočemo prav brati imeni „Boſchitſch“ in „Demſchar“ in še veliko veliko druzih? Saj mi smo tako neumni, da ne vemo, kdaj se „ſch“ glasí kot **ž**, kdaj kot **š**. Prosimo tedaj!

— V pondeljek so iz Zagreba došli talijanski operisti v našem gledišču končali svoje spevoigre. Ljubljančanje so bili ž njimi zadovoljni, pa gledišče bi bilo tudi v vročih večerih polnejše bilo, ako bi Lahi ne godli v eno mero le ene; le „l ebreo“ (jud) je bil v Ljubljani nov. H koncu pa so ponovili še enkrat, kar so odpeli že večkrat, s to prečudno novíco, da je gospodičina Pichlerjeva (Ljubljančanka) v laški operi popevala — nemški! — Po takem jih je Ljubljana gotovo še bolj potrdila o tem, kar o njih zastran Zagreba „Naše gori list“ ves tužen pripoveduje, rekoč: „vsi udje talijanske opere, kteri ne umejo nemški, so rekli, da če ne poprej, se hočejo saj do tistihmal naučiti nemški, ko zopet pridejo v Zagreb.“ Pisatelj onega članka trdi, da je ostro to kritiko o Zagrebčanih „čul na vlastita uha.“

— V nedeljo popoldne se je 70 udov „južnega Sokola“ podalo v Vevče. V gradu na Fužinah sta jih prečastiti gosp. Terpinec z ljubeznjivo svojo gospó prepríjazno sprijela in v hladnem gaji pogostila. Po odpočitku so potovali v Vevče, kamor se je sešlo obilo udov čitavnice, ker izhod je bil obema društvoma namenjen. Privrelo je še drugih mestjanov in kmetov iz okolice k národni veselici pod milim nebom, in tako živahno je bilo gibanje do mraka, da se vsak jako zadovoljen spominja lepega dneva.

— Prvo vipavsko grozdje smo dobili v Ljubljano že 15. dne t. m.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Velika suša je nastala tudi na političinem polji; nič se ne godí. Tudi novo ministerstvo še ni oklicano; Grof Belkredi bode gotovo minister notranjih oprav. gotovo je neki tudi, da pl. Komers, zdaj predsednik deželne nadsodnije v Krakovem, bo minister pravosodja, za policijskega ministra imenujejo grofa Merkandina, predsednika najvišega c. kr. računstva, za finančinega ministra kneza Jablonskega, predsednika galičijske železnice, in pa barona Hoka, — grofa Lariša za ministra kupčijskega. Narodnim pravicam — tako se sliši — je Belkredi pošten zagovornik; o pl. Komers-u pravi „Presse“, da je izvrstna glava in energične volje, pa da ga srce veže na „gemässigte slavische Tendenzen“, — Merkandin je zmeren slednik katoliške stranke. Po takem se je nadjati dobrih ministrov, in mogoče je, kakor se pripoveduje, da namesti tako imenovanega „ožjega“ državnega zbora dobijo deželni zbori večo oblast. Ali pa bojo ti ministri ali ne, se bo neki izvedilo kmali. — Že grejo vojaki iz Italije in Dalmacije domú, ki so po cesarjevem povelji odpust dobili; pravijo, da se jih odpustí 12.000, ker vsaka kompanija bode štela le 54 prostakov. — Tudi dunajski „unterrichtsrath“ že umira. — Na Reki so pri volitvah za hrvaški zbor zmôgli Lahi, ki nečejo biti Hrvatje, ampak v posredni zavezi z Ogri. „Eviva“ so kričali pred volitvijo, da so se jim grla sušila, „eviva“ zopet po volitvi, ko so bili po predlogu Sgardelliovem „trije pravi Rečani“ izvoljeni. Po takem bojo viharne seje v Zagrebu. — Pruska vlada je zopet hudo napela strune proti avstrijski zavoljo nepokoja, ki ga v Šlezvik-Holštanju delajo privrženci vojvoda Augustenburškega, ki ga Avstrija pod svojim krilom ima.

Kursi na Dunaji 18. julija.

5 % metaliki 70 fl. 10 kr.	Ažijo srebra 107 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 75 fl. 45 kr.	Cekini 5 fl. 26 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.